

M. Kukučín: Neprebudený
(úryvok)

Bežanovia šop stál v **plameni**. Vidno, ako slamené snopky odväzujú sa z lát a spadávajú do horiaceho sena. Hudba v izbe neutíchla: ešte nedošiel ta hrozný **chýr**.

Akási žena vstrčila do obloka hlavu a zavolała:

„Horíte, ľudia – horíte!“

Hudba zmĺkla, páry sa ešte nepúšťali. Tancom zaňatí krútili sa chvíľu – a nepočujúc hudby, zastali v nedorozumení naprostred izby. Obruč divákov začala sa uvoľňovať – všetko tíslo sa k úzkym dverám. Nik neriekol nič, no tým väčšmi usiloval sa dostať von.

Tanečníci ešte nepochopili, čo sa deje. Jeden rozohriaty vyvolal:

„Hudci, hrajte!“

No z obloka zaznel zase hlas:

„Horí – horí!“

Bolo po zábave. Tanečníci nechali naprostred izby svoje tanečnice a začali sa tisnúť von, k **dverám**. Mysleli, že vôkol nich už je všade **ohreň**; z **bezstarostnosti** upadli v druhý **extrém**, každý hľadel spasiť svoj život. Pri dverách stisk ohromný. Stony, **kliatba** stisnutých desno ozývali sa z tlačene. Čo boli ostatní, vzdali sa nádeje, že by kedy mohli dostať sa von. Pošli k obloku. Iní zas **kuchyňou**. Najviac ich zostalo v izbe.

Ktorí už boli von, rozmnožovali krik a zmätok: chceli nahradiť, čo zmeškali pre ten **stisk**, kým vyšli z izby.

„Podložil ktosi – zo šopy vyšlo! Podložil ktosi, nevyšlo z kuchyne!“

Chumáč podnapitých **svatov** podišiel k stajniam, nad ktorými horelo.

„Hľa, tam pod cieňou sedí ktosi – na **kolesách**. **Tvár** má zakrytú dlaňou.“

„Ideš ho sem! Zhoríš tam – pod’ von!“

No nehýbalo sa nič. Chlapi vytiahli **husiara**, ktorý hlúpo díval sa nich: nerozumel im.

„Čože tu hľadáš? Pakuješ ho!“

On im prisvedčil: „Hej – idem. Kde je mladucha? Už je čas na sobáš. Podme!“

„Aha, veď ten – Bože, odpusť mu **hriechy** – blaznie.“

„Alebo je opitý...“

„A má sviatočné **šaty**! Čo tu robíš – há?“

„Po mladuchu! Na sobáš – na sobáš! Čo budeme darmo stáť!“

Hlavou starejšieho blesla myšlienka.

„**Ľudia** – držte ho! Ak by on bol...naozaj!“

„Veru dosť chytro...rozum mu je na mieste...“

Už ho držali. No husiar celou silou hľadel sa vymôcť. Svati nemohli si s ním rady.

„**Čo tu robíš?**“ **Pítala sa ho ešte raz.**

„Idem – idem. No, podme na sobáš. Pozri: ráno ma zapreli do komory a nepustili ma po teba – teraz priviazali ma zas o plot.“

„A prečo ťa priviazali?“

„Že som ťa prišiel volať. Pozri, mám nové háby: i nohavice i halenu. Klobúk mi ktosi vzal. Ale preto nič – podme!“

„Ale si priviazaný.“

„**Pusť ma Zuzka. Ruky ma už bolia... tak stŕply**“.

Zuzka s vencom na hlave a v sobášnych šatách, ale uvláčená, ucundraná. Nosila i ona vodu a poliala sa ňou. Jej podkasané oplecko, ktoré pred oltárom jagalo sa belobou, bolo už ako zamastená košeľa valachova. Zohla sa nad Ondrášom a odväzovala mu povraz.

„Nedá sa – mocne ťa priviazali.“

„Hej, mocne, i do komory ma tak mocne zapreli. Ale ja som ju otvoril. Odtrhol som haspru i závesy. Rozopni mi halenu, na kabátiku visí zibák.“

Zuzka rozopála jeho halenu: pod ňou na kabátiku uviazaná biela tkanica. Potiahla ňou, i vynoril sa z vrecka zibák. **Husiar cítil jej dich na tváry – zabúšilo mu srce. Čo prišla, ovievala ho ustavične hrebíčková vôňa.** Ondráš bol omámený. O chvíľu vstal oslobodený, zamával rukami vo vzduchu.

„No a teraz podme. I večer nás zosobášia.“

„Ale ja som už – s Janom Dúbravovie.“

„Ozaj – ozaj! Už mi povedali – zabudol som. Oneskoril som sa... šak ste dlho čakali? Mohla si ma ty prísť vyslobodiť ako teraz. Ach totka...totka! Nuž pôjdeš so mnou, nepôjdeš?“

Zuzke ulútilo sa ho. Výčitky svedomia sklátili ju.

„Nečakala som ťa – nečakala. Ja som nechcela ísť za teba – to som ťa len klamala. Vieš? Klamala som ťa, chcela som ísť za Jana Dúbravovie, a teba som zaviedla. Preto nás Pán Boh takto potrestal!“

No husiar nechápal, čo mu vraví. „Oneskoril som sa, hej... ale ja som nie vina. Keby nie totka...ale do komory ma zaprela.“

1. Zarad' slová do systému v slovnej zásobe a pokús sa vysvetliť ich význam. Ak sa dá, využij synonymum.

Zaňatí..... cieň..... husiar.....
 pakovať sa..... mladucha.....
 snopky..... spadávajú.....
 chýr..... svät..... starejší.....
 extrém..... šak..... ulútilo sa.....
 háby..... ucundraná..... oplecko.....
 zibák..... tkanica..... totka.....

2. Tanečníci vybiehali z miestnosti, lebo:

A/ chceli chytiť husiara
 C/ v izbe vypukol požiar

B/ v šope začalo horieť
 D/ prestali hrať hudobníci

3. Pomenuj slovesný tvar:

Nepočujúc.....

Vytvor a pomenuj ďalšie neurčité slovesné tvary od slovesa nepočuť.

.....

4. Vysvetli slovné spojenia v texte:

zastali nedorozumení.....
 hľadeli spasiť svoj život.....
 rozmnožovali krik a zmätok.....
 rozum mu je na mieste.....
 hľadel sa vymôcť.....
 podložil ktosi.....
 sklátili ju výčitky svedomia.....

5. Pomenuj, o aké prenášanie významu ide v spojeniach:

obruč divákov začala sa uvoľňovať.....
 chumáč podnapitých svatov.....
 myšlienka blesla.....
 jagať sa belobou.....

6. Husiar chce, aby ho Zuzka rozviazala, lebo :

A/ mu stúpili ruky a boleli ho
 C/ chcel sa ísť pobiť s Janom Dúbravovic

B/ sa bál, že v plameni zhorí
 D/ chcel ísť so Zuzkou na sobáš

7. Urči podčiarknuté vety z hľadiska zloženia

.....

8. Urči gramatické kategórie a vzor vyznačených slov v 1. ukážke

.....

9. Zuzka potrebovala zibák na to, aby:

A/ rozviazala husiarovi ruky
 C/ si prezliekla ušpinené šaty

B/ aby odtrhla závoru na komore
 D/ aby sa mohla navoňavkovať

10. Vysvetlite vlastnými slovami názov diela. Ako súvisí s dejom? Skúste vymyslieť dielu iný názov.

.....

11. Vyznačené vety z druhej ukážky napíš bez pravopisných chýb. Vysvetli.

.....

12. Napíš prvé a posledné slovo odseku v 2. ukážke, kde sa nachádza opisný slohový postup

.....

13. Predstavte si, že šopa, ktorá zhorela, je vaša. Napíšte žiadosť na obecný úrad o finančnú výpomoc.

14. Vo vete so šikmým písmom v 2. ukážke nájdí a vysvetli znelostnú asimiláciu:

.....

15. Urči typ rozprávača:.....

Posledný odsek v 2. ukážke prepracuj/prerozprávaj tak, aby bol rozprávač priamy. (od Zuzke ulútilo sa... do konca)

16. Urči slohový postup v 1. ukážke.....

17. Akým slovotvorným postupom vznikli slová:

Podkasané.....nedorozumenie.....rozmnožovali.....

18. Urči, či v nasledujúcej vete z ukážky ide o spojovník alebo o pomlčku:

Zhoríš tam – poď von!

.....

19. Na konci nasledujúcich viet z ukážky sú výkričníky. Sú vety preto úplne rovnaké z hľadiska postoja hovoriaceho k výpovedi?

Horíte, ľudia - horíte!.....

Hudci, hrajte!.....

20. Vysvetli, akým spôsobom autor dosahuje dramatickosť (napätie) v oboch ukážkach. Všímaj si najmä vety z hľadiska modálnosti, členitosti, dialógy, slovné druhy.

.....

..